

Mokslininkai nupiešė negimdžiusių moterų portretą: Lietuvoje fiksuojami ryškūs pokyčiai (799)

Margarita Gedvilaitė-Kordušienė, Vaida Tretjakova, Rūta Ubarevičienė

www.DELFI.lt

2020 m. sausio 6 d. 21:25

Moteris, ramybė

Foto: Shutterstock

Keičiantis šeimos formoms, vis dažniau šiuolaikinėje visuomenėje išgirstame ir apie „gyvenimą be **vaikų**“, kuris gali būti tiek pasirinktas gyvenimo stilius, tiek nulemtas įvairių gyvenimiškų aplinkybių ar medicininių priežasčių.

REKLAMA

Kai kuriose Vakarų ir Šiaurės **Europos šalyse** vis didesnė dalis moterų niekuomet nesusilaukia vaikų. Kokia situacija Lietuvoje?

Bevaikių moterų dalis Lietuvoje auga

instrumentai ir duomenų šaltiniai, tad skirtinguose tyrimuose nurodomi skaičiai gali šiek tiek skirtis.

Bevaikystės lygį ES šalyse analizuojantys mokslininkai Lietuvą priskiria Rytų ir Vidurio Europos regionui, kuriam būdingas žemas bevaikystės lygis (mažiau nei 10 proc. moterų, gimusių 1961–1969 m., niekuomet nesusilaukė vaikų). Palyginimui, kai kuriose Vakarų ir Šiaurės Europos šalyse (Austrijoje, Italijoje, Suomijoje, Nyderlanduose, Jungtinėje Karalystėje) daugiau nei 20 proc. tos pačios kartos moterų yra bevaikės.

Vis dėlto, mokslininkai numato, kad ilgainiui bevaikystės lygis kils ir Rytų ir Vidurio Europos šalyse. Šią tendenciją iliustruoja tarptautinės gimstamumo duomenų bazės (Human Fertility Database) duomenys: per paskutinius du dešimtmečius Lietuvoje vaikų neturinčių moterų dalis (tarp reproduktyvų amžių baigusių moterų) išaugo dvigubai – 1955 m. gimusių moterų kartoje vaikų neturėjo 7 proc. moterų, o gimusių 1973 m. – jau 15 proc.

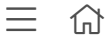

Foto: Shutterstock

Ar bevaikystė – socialiai priimtina?

Remiantis tarptautinio Europos vertybių tyrimo paskutinės bangos (2008) duomenimis, Lietuvoje žmonės neturi tvirtos nuomonės, ar turėti vaikų yra pareiga visuomenei. Su šiuo teiginiu nesutinka beveik pusė jauniausių kartų (gimusių 1980–1990 m.) respondentų. Tuo tarpu didžioji dalis vyresnių kartų respondentų (gimusių 1930–1979 m.) šį teiginį vertina neutraliai – jam nei pritaria, nei nepritaria.

REKLAMA

Visai kitoks požiūris atsiskleidžia, atsakant į klausimą, ar žmonės turėtų patys nuspręsti turėti vaikų ar ne, kuriam pritaria didžioji dalis visų amžiaus grupių respondentų.

Vertinant vaikų vaidmenį įprasminant vyro ir moters gyvenimą, kur kas didesnė dalis apklaustųjų mano, kad vaikai daug svarbesni moters gyvenimo įprasminimui (1930–1979 gimimo kartose apie pusę ar daugiau nei pusę, 1980–1990 m. kartoje – daugiau nei trečdalis).

Taigi Lietuvoje gyventojų požiūris dėl vaikų (ne)turėjimo – gana prieštaringas.

Didžiausi skirtumai tarp gimdžiusių ir negimdžiusių moterų – pagal santuokinį statusą

Didžiausi skirtumai tarp gimdžiusių ir niekuomet vaikų neturėjusių moterų pastebimi analizuojant santuokinį statusą. Visose kartose bevaikės moterys žymiai dažniau nei vaikų susilaukusios moterys – niekuomet netekėjusios. Vyriausiose (gimusių 1920–1949 m.) kartose tarp bevaikių tokių yra 42-45 proc., tuo tarpu tarp turinčių vaikų – vos 1-2 proc (Visuotinio gyventojų surašymo 2011 metų duomenys).

REKLAMA

Skirtumai pagal santuokinį statusą tarp bevaikių ir vaikų susilaukusių moterų dar didesni jaunesnėse kartose – 61 proc. bevaikių moterų, gimusių 1960-1969 m., buvo niekuomet netekėjusios palyginus su 3 proc. tos pačios kartos vaikų susilaukusių moterų. Kadangi tradiciškai santuoka buvo pagrindinė šeimos formavimo priemonė, galima manyti, kad vyresnėse kartose moterys liko bevaikėmis nesuradusios (tinkamo) partnerio.

Pora, senjorai

Foto: Shutterstock

Gimdžiusių ir negimdžiusių moterų skirtumai pagal išsilavinimą ir užimtumą

Visose kartose (1920–1969 m.) bevaikių moterų dalis su aukštuoju išsilavinimu yra didesnė nei gimdžiusių moterų. Atitinkamai, tarp gimdžiusių didesnė dalis moterų, įgijusių tik vidurinį ar žemesnį išsilavinimą. Šį rezultatą palyginti su tarptautinių tyrimų duomenimis keblu, kadangi skirtingose visuomenėse nustatomas gana prieštaringas išsilavinimo ir bevaikystės ryšys.

REKLAMA

Mokslininkai linkę pabrėžti, kad šiuolaikinėje visuomenėje bevaikystė neturėtų būti siejama su stereotipiniu įvaizdžiu, jog bevaikė moteris – dažniausiai karjeros siekianti moteris su aukštu išsilavinimu. Tą patvirtina ir užimtumo tarp gimdžiusių ir negimdžiusių moterų palyginimas – skirtumai tarp dirbančių ir nedirbančių moterų yra labai nedideli.

Foto: DELFI / Domantas Pipas

Teritorinis bevaikių moterų pasiskirstymas

Lietuva pasižymi gana aukšta bevaikystės teritorine diferenciacija. Visose gimimo kartose, išskyrus vyriausiąsias (1920–1939 m. gimimo), išsiskiria Vilniaus ir kitų didžiųjų miestų savivaldybės, kuriose bevaikių moterų dalis yra didesnė nei šalies vidurkis (daugiau nei 9 proc.).

Taip pat tam tikri bevaikystės teritoriniai arealai formuojasi Šiaurės ir Šiaurės Rytų Lietuvoje. Atsižvelgiant į tai, kad bevaikės moterys dažnai yra labiau išsilavinusios nei vaikų turinčios moterys, didesnė jų koncentracija miestuose gali būti paaiškinama didesne aukštesnės kvalifikacijos darbų pasiūla miestuose.

REKLAMA

Tyrimas parengtas įgyvendinant LMT finansuojamą projektą „Bevaikystė Lietuvoje: modernios visuomenės socio-kultūrinė kaita ir individualios patirtys“.

Šaltinis: www.DELFI.lt